

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets president

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2022/1205-4/FD II 3/PANA

07.09.2022

Anmodning om departementets uttalelse til Dokument 8:258 S

Jeg viser til brev fra Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé (UFK) av 28. juni 2022 med spørsmål fra stortingsrepresentantene om departementets uttalelse til Dokument 8:258 S (2021-2022) representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Grunde Almeland, Alfred Jens Bjørlo og Ola Elvestuen om potensialet i det nordiske forsvarssamarbeidet etter at Finland og Sverige blir medlemmer av NATO.

Finsk og svensk medlemskap i NATO vil bli begynnelsen på en ny epoke i nordisk sikkerhetspolitikk. Dette vil styrke NATO på nordflanken og skape grunnlag for vesentlig tettere sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid mellom de nordiske landene. Samtidig vil dette bygge videre på eksisterende bilateralt, trilateralt og flernasjonalt samarbeid i rammen av *Nordic Defence Cooperation* (NORDEFECO). Det foreligger utvilsomt et stort potensial i det nordiske forsvarssamarbeidet etter at Finland og Sverige blir NATO-medlemmer. Norge og de andre nordiske landene er likevel avhengige av store allierte og resten av NATO for å kunne forsvare oss i krise og krig.

Regjeringen har satt i gang et arbeidet for å kartlegge mulighetsrommet i nordiske forsvarssamarbeidet etter at Finland og Sverige blir medlemmer av NATO. Internt i Forsvarsdepartementet (FD) utredes det allerede vurderinger knyttet til sikkerhetspolitiske konsekvenser, forsvarsplanlegging og kapabilitetssamarbeid, utdanningssamarbeid og materiell- og industrisamarbeid. Det er også satt i gang et arbeid mellom FD og Forsvaret om vurdere de militærstrategiske og operative konsekvenser for Norge og Forsvaret. Hensikten med dette arbeidet er å danne grunnlag for nasjonale posisjoner inn mot prosesser i NATO og i møter med våre fremtidige nordiske allierte. Jeg diskutert dette spørsmålet med lederen av Forsvarskommisjonen og forstår at dette også vil bli vurdert i arbeidet til kommisjonen.

Norge har benyttet formannskapsperioden i NORDEFECO i 2022 til å initiere et arbeide med å utvikle NORDEFECOs videre innretning etter svensk og finsk inntreden i NATO. Det er allerede satt i gang prosesser rundt dette. De nordiske forsvarsministrene ble på NORDEFECO-ministermøte i Kirkenes 11. mai enige om å vurdere hvordan samarbeidet skal utvikles videre. En initiell rapport vil presenteres på NORDEFECO-ministermøtet senere i høst.

Finland og Sverige har begynt å delta på enkelte møter i NATO, og de har offiserer representert i NATOs militære strukturer. Begge land er i dialog med NATOs staber og allierte, herunder Norge, om integrering i NATO. Når de formelt blir medlemmer av NATO etter ratifikasjonsprosessen vil de bli invitert til å delta i samtlige NATO-prosesser og møter. Dette vil inkludere flere forsvarsområder herunder, forsvarsplanlegging, operativplanlegging, øvelser og styrkestruktur i NATO. Det er disse prosessene som vil danne grunnlaget for mye av forsvarssamarbeidet med Finland og Sverige.

Som jeg har redegjort for jobber regjeringen aktivt med dette mulighetsrommet og jeg opplever at disse prosessene på en god måte svarer ut det som bør være norsk fokus fremover. Vi vil samarbeide tettere med Finland og Sverige, både som NATO-allierte, og gjennom bi- og flernasjonalt samarbeid. Jeg er imidlertid usikker på hva forslagsstillerne mener med en «nordisk forsvarsunion» i NATO. Finland og Sverige blir medlemmer av NATO for å bli en del av Alliansen og komme inn under sikkerhetsgarantien som ligger i artikkel 5. Norge og de andre nordiske landene vil bli viktige allierte for Finland og Sverige, og det vil selvsagt utvikles et tett nordisk forsvarssamarbeid i rammen av NATO.

1) Svar til UFK til forslag nr. 1 om «at det legges felles forsvarsoperasjonelle planer for Norden»: Forslaget om felles forsvarsoperasjonelle planer for Norden er legitimt og viktig, men vil ivaretas i NATO-prosesser etter at de formelt blir medlemmer av NATO, samt i eksisterende nordisk samarbeid om operativt planverk. Finsk og svensk medlemskap i NATO vil bety at samtlige nordiske land vil være traktatfestet til gjensidig støtte i krise og krig i rammen av NATOs kollektive sikkerhetsgaranti. En slik folkerettslig forpliktende avtale vil gi økt forutsigbarhet og relevans i det nordiske forsvarssamarbeidet. Dette gjelder også innenfor videreutvikling av operativt planverk på flere nivå, inkludert med et samlet nordisk perspektiv. I denne sammenheng har regjeringen allerede iverksatt arbeid for å belyse ulike aspekter ved forsvaret av Norden der alle er medlemmer av NATO. Med finsk og svensk medlemskap i NATO vil disse landene også omfattes av NATOs planer for forsterkning. Dette innebærer at operativt planverk for det nordiske området må utvikles og ses i en helhetlig alliert sammenheng, og i samsvar med NATOs forsvarskonsepter og planleggingsprosesser. Det vil nødvendigvis også berøre tilhørende problemstillinger tilknyttet kommando og kontroll og styrkeplanlegging. Et slikt arbeid vil naturligvis inkludere vurderinger tilknyttet eventuelle fellesplaner for det nordiske området. Sverige og Finland har også lignende totalforsvarsordninger som Norge. Dette vil også være et viktig område og vurdere grunnlag for tettere samarbeid.

De nordiske landene samarbeider allerede om operasjonsplanlegging for Norden. I 2020 inngikk Norge, Finland og Sverige en intensjonsavtale om styrket samarbeid om operasjonsplanlegging. Avtalen legger til rette for koordinering av operativt planverk på Nordkalotten. Det er satt i gang arbeid på militært nivå for å følge opp avtalen. I september 2021 ble en tilsvarende intensjonsavtale om operasjonsplanlegging mellom Norge, Sverige og Danmark inngått. Denne avtalen omfatter de sydlige skandinaviske områdene, inkludert Kattegat, Skagerak og innløpet til Østersjøen. Regjeringen vil legge til rette for at begge avtalene blir oppdatert i lys av finsk og svensk NATO-medlemskap og videreutviklet i tråd med NATOs operasjonsplanlegging.

2) Svar til UFK til forslag nr. 2 om «muligheten for økt felles materiellanskaffelse for de nordiske landene som en del av arbeidet med ny langtidsplan for forsvarssektoren, sett i lys av Sverige og Finlands søknader om NATO-medlemskap»:

En viktig del av det nordiske kapabilitets- og materiellsamarbeidet er basert på tanken om å utvikle systemlikhet, dvs. likt materiell og våpensystemer. Dette krever tidlig samarbeid mellom landene, før forsvarsplanleggingen har utviklet seg for langt og før landene har utviklet nasjonale kravspesifikasjoner. I en situasjon der alle nordiske land er allierte, vil det være naturlig at NATOs forsvarsplanleggingsprosess vil være førende for utviklingen av militære kapabiliteter og systemer i Norden. Dette kan potensielt bidra til styrke koordinering og harmonisering av planer blant de nordiske landene, og dermed også mulighetene for felles materiellanskaffelser. Et svensk og finsk NATO-medlemskap fører til at hele spekteret av forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid i Norden gjennomgås. I forbindelse med denne prosessen vil regjeringen søke å identifisere nye samarbeidsmuligheter ved å bidra til å ivareta NATOs og de alliertes kapabilitets- og materiellbehov. Jeg anser derfor forslagstillernes intensjoner som ivaretatt gjennom regjeringens pågående arbeid.

3) Svar til UFK til forslag nr. 3 om «en fellesoperativ nordisk luft- og landstyrke til forsvar av nordområdene»:

Det foreligger et stort potensial i det operative samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland som kan styrke vår evne til å forsvare Norden. Gode kommandoløsninger i krise og krig og tett samarbeid med de nordiske landene på øvingssiden i fredstid vil gjøre oss bedre i stand til å forsvare Norden sammen med våre allierte.

NORDEFECO er et godt grunnlag for å videreutvikle samarbeidet innen trening og øving samt operasjoner. For eksempel trener og øver det norske, svenske og finske luftforsvaret jevnlig sammen gjennom øvingssamarbeidet Cross-border Training. Denne samtreeningen har blitt videreutviklet til øvelsen *Arctic Challenge Exercise* som er blitt en av Europas største flyøvelser. Det gjennomføres også en rekke andre større fellesoperative, maritime og landøvelser som inkluderer de nordiske styrkene, og fremst blant disse er den norske nasjonale øvelsen *Cold Response* som ble gjennomført i april 2022. Regjeringen vil i tråd med langtidsplanen fortsette å videreutvikle nordisk trening- og øvingssamarbeid innenfor områder som gir sikkerhetspolitisk, kapasitetsmessig, kostnadseffektivt og operativt utbytte (Prop. 14S, s. 93), herunder et nært land- og luftmilitært samarbeid.

I det videre nordiske forsvarssamarbeidet er det spesielt viktig å utvikle felles forsvarsplaner i rammen av NATO, gjennomføre aktivitet som styrker samvirke og integrasjon samt etablere robust kommando- og kontroll. For eksempel vil NATO få en betydelig større styrke med kampfly. I tillegg til de svenske JAS Gripen-flyene vil Danmark, Finland og Norge alle ha F-35 i sine forsvarsstrukturer, til sammen over 200 moderne kampfly. Dette vil åpne for økt og mer integrert samarbeid på en rekke områder, bl.a. knyttet til trening og øving, men det stiller også større krav til interoperabilitet og fungerende kommando- og kontroll for ledelse av operasjoner på tvers av landegrensene. I rammen av NORDEFECO er det derfor gjennom det norske NORDEFECO-formannskapet initiert prosesser for å etablere et tettere nordisk luftmilitært samarbeid. Dette vil blant annet kunne bidra til økt operativ utnyttelse av våre felles kapasiteter, økt luftmilitær kompetanse og en felles situasjonsforståelse i det nordiske luftrommet.

Også innen logistikkområdet pågår det vurderinger for et tettere nordisk samarbeid. Å ivareta et økt alliert nærvær, samt evne til å motta, understøtte og operere integrert med allierte vil være avgjørende fremover. Fra norsk side og i rammen av NORDEFKO og det norske formannskapet, er det derfor initiert et arbeid for å se på et forsterket nordisk samarbeid innen logistikkområdet.

Artikkel 3 i Atlanterhavspakten sier at alle NATO-land har plikt til å utvikle nasjonale kapasiteter for å kunne motstå væpnede angrep. Forsvaret har et bredt spekter av oppdrag som skal ivareta nasjonale og allierte interesser, inkludert å forsvare Norge og allierte mot alvorlige trusler, anslag og angrep, innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar. I tillegg inkluderer dette sentrale oppgaver som overvåking, hevde norsk suverenitet og suverene rettigheter, samt myndighetsutøvelse. Det er i vår interesse å opprettholde et bredt spekter av forsvarsevne som kan håndtere den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder og hevde norsk suverenitet. I en vurdering av ulike struktur- og styrkemodeller må det foretas en rekke ulike vurderinger og prioriteringer for å sikre effektiv evne til å løse Forsvarets oppgaver i tråd med forsvarskonseptet. Dette må også ses i sammenheng med nasjonalt og alliert operativt planverk, samt rammefaktorer som kommando og kontroll både på politisk og militært nivå. Det er på dette tidspunkt prematurt å ta stilling til dette forslaget. Jeg vil her vektlegge behovet og betydningen av nasjonal kontroll over enkelte kapasiteter og styrker. Min hovedprioritet er å forbedre samvirke og felles evne med våre fremtidige nordiske NATO-allierte. Dette vurderer jeg per tid godt ivaretatt i det eksisterende nordiske samarbeidet og i fremtidig NATO-prosesser som tidligere nevnt.

4) Svar til UFK til forslag nr. 4 om «felles nordisk samarbeid for å i forbindelse med nyanskaffelser redusere antall hovedvåpensystemer som brukes i Norden, med sikte på å samordne og redusere kostnader»:

Sett i lys av svaret i punkt 3, er det et mål å styrke evnen for landene til å operere sammen, dvs. å utvikle interoperabilitet mellom våre lands styrker og kapasiteter. Ett element i denne sammenhengen er å redusere variasjonsbredden innenfor kapasiteter og forsvarsmateriell. Arbeidet i NORDEFKO og det bilaterale kapabilitets- og materiellsamarbeidet med andre sentrale allierte, har bl.a. som mål å legge til rette for samarbeid om å anskaffe eller utvikle likt materiell og våpensystemer. Dette vil kunne bidra til å redusere antall våpensystemer. Dette er en uttalt målsetning som regjeringen støtter, ikke bare for det nordiske samarbeidet, men også i EU og NATO.

5) Svar til UFK til forslag nr. 5 om «utredning av et felles nordisk utdannings- og treningssystem for militært personell»:

Svensk og finsk NATO-medlemskap åpner for nye muligheter også innen utdanning og trening. FD har derfor allerede begynt å utforske hvilke muligheter som åpner seg. Sverige og Finland har allerede vært tett knyttet til NATO gjennom ulike fora for samarbeid, primært gjennom NORDEFKO, og samarbeidet vil blant annet utvikles innenfor denne rammen. Innen fag- og funksjonsutdanning er det også utstrakt samarbeid mellom de nordiske landene, for eksempel innen vintertrening. Potensialet for samarbeid påvirkes imidlertid av en rekke faktorer, så mulighetene for samarbeid må i første rekke utforskes langs en rekke ulike linjer, både av Forsvaret selv og på politisk nivå. Å gå fra ulike former for samarbeid til et felles nordisk utdannings- og treningssystem er et svært komplisert spørsmål. Det er viktig å kartlegge hvilke muligheter som ligger i nordisk samarbeid fremover, og en separat utredning for utdannings- og

treningsområdet kan være aktuell. Jeg ser det imidlertid som noe prematurt å initiere en separat utredning om utdanning før vi har et godt bilde av de overordnede implikasjonene av svensk og finsk medlemskap. Utdanning og trening henger tett sammen med en rekke andre områder i forsvarssektoren. Det vil derfor blant annet være nødvendig å vurdere hvorvidt en eventuell utredning av potensialet for samarbeid innen utdanning og trening bør ses i sammenheng med andre områder og derfor inngå i en bredere utredning.

6) Svar til UFK til forslag nr. 6 om «samordning og deling av nordiske skyte- og øvingsfelt»:

De siste årene har det pågått et omfattende arbeid for å utarbeide en hensiktsmessig og ressurseffektiv organisering av skyte- og øvingsfelt nasjonalt. Finske og svenske styrker har i dag anledning til å benytte norske skyte- og øvingsfelt sammen med andre nære allierte og partnere. Dette er i samsvar med ambisjonen i gjeldende langtidspan for forsvarssektoren om å legge til rette for at flere allierte styrker trener og øver i Norge. Alliert trening og øving i Norge er et viktig bidrag til avskrekking og økt evne til samarbeid, samvirke og integrerte operasjoner med nære allierte. Regjeringen har til ambisjon å styrke det nordiske samarbeidet også på dette området, slik at vi får mest mulig effekt ut av tilgjengelige skyte- og øvingsfelt.

7) Svar til UFK til forslag nr. 7 om «en nordisk utstasjonerbar styrke som en del av NATOs utrykningsstyrke»:

Norge bidrar til NATOs reaksjonsstyrker (NATO Response Force – NRF) og NRF-styrken som er på høy beredskap (Very High Readiness Joint Task Force – VJTF). NATO legger til rette i sin planlegging for hensiktsmessige sammensetninger av land i disse styrkene. Norge har god erfaring med å øve og trene med våre nordiske naboer og det er sannsynlig at vi vil operere med Finland og Sverige i ulike sammenhenger i NATO etter at de blir medlemmer. Jeg vurderer forslaget om å etablere en egen nordisk utstasjonerbar styrke i NATO som lite hensiktsmessig ettersom det ville være svært kostbart og ressurskrevende for de nordiske landene å opprette en slik styrke uten støtte-elementer som store allierte vanligvis bidrar med i slike styrker og ekspedisjonære operasjoner.

Med hilsen

Bjørn Arild Gram